

מגן אבות לתשב"ץ אבות פ"ה מ"ז

מרבתי, כדי שיקבלו ממנו. וכן החכם מודה על האמת. פירש רבינו משה ז"ל, שאפילו יש בידו טענות ויכול להתעקש להעמיד דבריו, יודה על האמת. וכמו שאמרו בגמרא בפרק נערה שנתפתה⁶⁸, יכילא לשנויי הכי, מיהו שנוייא דחיקא לא בעינא לשנויי. ודבר זה למדנו ממש רבינו ע"ה, כשסלקו אהרן ואמר לו, אם שמעת בקדשי שעה, נקל בקדשי דורות מיד, וישמע משה ויטב בעיניו, הודה ולא בוש, כמו שנזכר בזבחים פרק טבול יום⁶⁹, לא בוש לומר לא שמעתי, אלא שמעתי ושכחתי. וכן אמרו באבות דרבי נתן⁷⁰. וכן אמר הקב"ה, כן בנות צלפחד דוברות⁷¹, כן מטה בני יוסף דוברים⁷², וכן הקב"ה הודה ואמר, סלחתי כדברך⁷³. וכן אמר משה, עמדו ואשמעה⁷⁴, ולא בוש לומר לא שמעתי. ובפרק השולח שנינו⁷⁵, חזרו בית הלל להורות כבית שמאי. וכן בפרק האשה שלום⁷⁶, חזרו בית הלל להורות כבית שמאי. ובתשיעי ממסכת כלים⁷⁷ וברביעי ממסכת אהלות⁷⁸ ובעדיות⁷⁹, מנו ארבעה דברים שחזרו בית הלל להורות כבית שמאי, ויש אחרים שלא מנו שם אלא שהם בכללם. וכן באחרון מתענית⁸⁰, חזר רבי עקיבא להיות שונה כדברי בן עזאי. ובפרק השוחט⁸¹, הודה רבי עקיבא לרבי ישכב. ובפרק העור והרוטב⁸², חזר רבי עקיבא להיות שונה כדברי רבי יהודה, אעפ"י שהיה תלמידו. ובזבחים פרק דם חטאת⁸³, אמר רבא דברים שאמרתי בפניכם טעות הם בידי. וכן בפרק יש נוחלין⁸⁴ ובפרק תינוקת⁸⁵ ובפרק מבוי⁸⁶ ובפרק אלו טרפות⁸⁷ ובפרק במה אשה⁸⁸ ובפרק האומר בקדושין⁸⁹ ובראשון מזבחים⁹⁰, אמר רבי טרפון לרבי עקיבא, הפורש ממך כפורש מחייו, שהודה לדבריו. וכן בספרי⁹¹. והגולם הוא הפך זה, שהוא מחזיק בדבריו ואפילו הם טעות ויודע בעצמו שטעה, כדי שלא יאמרו עליו שטועה היה, ועל כן אמר התנא וחלופיהן בגולם. כלומר, חילוף הדברים שהם בחכם, הם בגולם.

רבי צדוק הכהן

ליקוטי מאמרים ספר יהושע כג

כלל. ולכן אמרו בחגיגה (יד, א) והמכשלה הזאת וגו', שאין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן. ועומד על דברי תורה היינו בהשתדלות, והוא התורה שבעל פה וחכמת לבו שמשגי בדברי תורה, דבר זה אי אפשר בלא מכשול מקודם. שהרי המושכל ראשון של ההשתדלות הוא שהוא בזולת הידיעה שה' יתברך הנותן, ולכן במושכל ראשון מושך המכשול. רק אחר כך על ידי זה דייקא עומד על דברי תורה, שבאמת כך יסד ה' יתברך שעל ידי השתדלות ופעולת אדם יגיע לכל המעלות. ולכך אף על פי שבהתחלה דבר זה מושך מכשול, מכל מקום על ידי מכשול זה מגיע להעמדה על דברי תורה. וכך הם ענין הגליות,

גיטין מג.

הכא לא שייר בקנינו רבה בר רב הונא אמורא עליה ודרש (א) והמכשלה הזאת תחת ידך אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת "אבל חציה שפחה וחציה

שו"ת תשב"ץ ח"ג סי' רפה

מומה הוא נתפס עליהם⁶, על כן דחקתי עממי להידרש למי שלא נשאלתי ממנו, כדי שלא תהיה שתיקתי כהודאה להיתר זה, חלילה לי. נשען על מעלתם שדיוני לכך זכות כי לא נכנסתי בזה להתכבד בקלון אחרים חס וחלילה ולשון בתקלתם, כי גם בזה אין קלון, כי כל אדם עשוי לטעות, וסנהדרי גדולה טועין בהוראה, והחכם המודה על האמת יצא הפסד טעותו בשכר הודאתו לחזור אל האמת. ואם יש קלון בזה אינו אלא אם עומד בטעותו, כי לא ניתן זה לחכמי האמת. ומשה רבינו עליו השלום הודה ולא בוש, וישמע משה ויטב בעיניו⁷.